

Inlandets och landsbygdens finansiella infrastruktur

Förslag till regionalt projekt för att främja lokal bankverksamhet

Bakgrund

Erfarenheterna från de senaste decennierna säger oss att regionerna utanför storstäderna och i synnerhet de i gränslanden mellan Sverige och Norge – det stora svenska Inlandet - har svårt att få igång en långsiktigt hållbar och expansiv ekonomisk tillväxt. Statliga regionala företagsstöd och investeringsfonder, rabatterade sociala avgifter, olika former av arbetskraftsstöd, särskilda infrastruktursatsningar, entreprenörsutbildningar etc. har utan större framgång använts under efterkrigstiden för att få igång en positiv social och ekonomisk utveckling. Några positiva undantag finns dock att notera. Statliga centrala och regionala myndigheter, regering och Riksdag har haft som mål att skapa en positiv regional utveckling i hela landet men saknat av historien att döma en fullständig verktygsarsenal för att nå målen.

Inriktningen av de statliga insatserna har varit att om möjligt få till stånd en fungerande marknad där en bredare och mer framgångsrik företagsstruktur skall utgöra basen för en mer självgående och mer allsidig samhällsutveckling. Vi vet nu säkert efter att den ambitiösa statliga regionalpolitiken fick en början 1965 med ett stort regionalpolitiskt paket att de önskade resultaten fortfarande i stort sett låter vänta på sig. Under 2000-talet kan man t.o.m. konstatera att statsmakternas konkreta insatser för att fullfölja de traditionella, av Riksdagen fastställda målen om regional balans, blivit allt svagare. Storstädernas snabba utveckling ses mer eller mindre som den givna inriktningen mot framtiden, vilket bl.a. underbyggs av de storskaliga planerna på snabbtåg och en koncentration av bostadsbyggandet till de tilltänkta spårangivningarna.

I detta läge bör man uppenbarligen pröva annorlunda perspektiv/strategier än de gängse på landsbygdens och i detta fall Inlandets och gränsregionernas framtidsplaner/utvecklingstankar. Det kan vara utvecklingsstrategier som:

- förstärkning av de nordiska gränskommittéernas beslutsmöjligheter och regionala roll
- väsentligt utökat samarbete mellan kommunerna på båda sidor om gränsen
- initiering av fler lokala och regionala satsningar på olika former av infrastruktur
- kraftigt utökat stöd till finansiering av det Nordiska Rådets regionala arbete
- utveckling av lösningar som främjar en mer självständig regional utveckling inom den offentliga sfären i samverkan med den privata sektorn

Konkreta exempel på en lokalt och regionalt initierad social och ekonomisk utveckling skulle kunna vara samägda bostadsbolag mellan kommuner och lokala/regionala privata/kooperativa företag som både bygger hyreshus och fritidshus inom sina geografiska domäner för såväl permanentbefolkning som besöksnäringarnas gäster, gemensamt driven service inom skilda sektorer mellan olika kommuner, gränsöverskridande och gemensam IT-strukturutbyggnad, samordnat näringsutvecklingsarbete mellan flera olika parter inom offentlig och privat sektor, samordnade gemensamma och gränsöverskridande lösningar inom exempelvis sjukvården, utbildningssektorn och polisverksamheten samt nya lösningar för att få till stånd en fungerande finansiell infrastruktur.

Projekt för att stärka den finansiella infrastrukturen

Under hela den mer aktiva regionala utvecklingspolitiken både i Sverige och Norge har de finansiella frågorna ofta hanterats som en given offentlig uppgift. Om det inte har handlat om rena statliga ekonomiska bidrag i skilda former har det fokuserats mot i första hand regionalt verksamt risk- och ägarkapital. Nordiska Investeringsbanken inrättades 1976 för att främja regional utveckling i Norden och numera även Baltikum. Verksamheten har dock liten omfattning i relation till de stora behoven. Frånsett Norrlandsfonden har de statliga fonderna haft relativt kortsiktiga uppdrag med inte särskilt imponerande resultat. Den nya institutionen Inlandsinnovation kommer ju att läggas ned efter en kort periods verksamhet.

Det projekt som föreslås här har som mål att studera möjligheterna att bygga upp ett starkare nät av lokala banker i traditionella och nya former. På den norska sidan finns ett bra nätverk av lokala/regionala sparbanker som även har filialkontor i fjällkommunerna. På den svenska sidan av gränsen är tillgången till lokala kontor och lokalt verksamma banker betydligt tunnare. I takt med att de stora svenska affärsbankerna kraftigt krympt sin verksamhet på landsbygden i allmänhet och Inlandsregionen i synnerhet har läget förvärrats. Närvaron av sparbanker och andra lokalt/regionalt verksamma banker är betydligt mer sparsam öster om gränsen till Norge än väster om den.

Eftersom många erfarenheter talar för att en väl fungerande och väl utbyggd och kompetent finansiell infrastruktur tycks vara en förutsättning för ett starkare, expansivt och näringsmässigt bredare näringsliv bör det vara av stort intresse att närmare analysera grunderna för att skapa en sådan struktur inom i första hand Inlandsregionens områden i Dalarna och Jämtland. Kanske skulle man kunna utvidga analysen till Värmland och Västerbotten även om Värmland har väl fungerande sparbankskontor i kommunerna närmast Norge. Eftersom de svenska lokala sparbankerna och främst Länsförsäkringar Bank fungerar väl och har stärkt sina positioner på marknaden – i likhet med motsvarande på den norska sidan – finns det anledning att särskilt studera hur finansiella aktörer som dessa skulle kunna spela en viktigare roll för utvecklingen på landsbygden. Om detta handlar denna projektbeskrivning.

Projekt mål

Att skapa ett aktuellt och brett kunskapsunderlag för att stimulera en diskussion om att underlätta för lokala/regionala banker i främsta Dalarna och Jämtland att vidga sin verksamhet i dessa regioners inlands- och landsbygdsområden.

Konkreta insatser

- Att kartlägga och analysera befintliga lokala/regionala banker och deras erfarenheter av att bedriva kommersiellt motiverad verksamhet i fjäll- och inlandsområdena på båda sidor av den svensk/norska gränsen
- Att kartlägga och analysera upplevda och befintliga hinder och framgångsfaktorer i samband med den ordinära verksamheten
- Att diskutera nya former av bankservice i aktuella områden med olika former av platsbunden och elektroniskt styrd verksamhet

- Att analysera och diskutera olika samarbetsmöjligheter mellan olika offentliga och privata aktörer för att underlätta en utveckling där den finansiella infrastrukturen utvidgas och förstärks i de aktuella regionernas inlands- och landsbygdsdistrikt.
-

Särskild kommentar till projektmålen

Det första målet med en studie är bl.a. att intervjua företrädare för norska sparbanker och andra bankinstitut om villkoren för traditionell och otraditionell bankverksamhet i de norska landsbygds- och inlandsområdena. Vad skiljer de norska från de svenska erfarenheterna och hur har norska banker löst olika hinder för en positiv utveckling? Intervjuer med de svenska affärsbankerna och sparbankerna bör givet handla om varför affärsbankerna dragit sig bort från även företagssamma landsbygdsorter och varför sparbankerna i Värmland och Norrbotten lyckats relativt väl med sina etableringar i orter som Charlottenberg, Årjäng, Gällivare och Arvidsjaur. Vad har framgångsrecepten varit och hur framtidsplanerna ut?

Det andra målet innefattas delvis i det första men gäller främst institutionella, juridiska och strukturella hinder och dessas betydelse för bankernas policy.

Den tredje punkten ovan handlar om nya former av bankverksamhet som delvis har kunnat utformas tack vare utbyggnad av bredband i stora delar av Norge och Sverige. Utöver nya former med ”konventionell teknik” som kan handla om ”bank i butik”, mobilt bankkontor, beställningsbank där man bara kommer efter kundernas önskemål om träff utanför de befintliga kontoret men på ett mer frekvent och uttalat sätt än idag, finansiella centra på landsbygden med bank, försäkringsbolag samt fastighetsmäklare plus andra finansiella aktörer möjliggör utbyggt bredband att man kan bygga upp virtuella banker, utlokalisera finansiella enheter som tidigare inte var möjligt, bygga upp lokala kontor där man använder interaktiv TV som komplement till närvaro av banktjänstemän vissa dagar etc. Utrymme för fantasin kan säkert ge oss möjligheter att pröva fler varianter. För att detta skall fungera med företags- och hushållskunder krävs dock lösningar som upplevs som trygga och lika seriösa som konventionella servicemodeller.

Den fjärde punkten gäller skilda former av samarbeten mellan olika banker, mellan banker och t.ex. ICA-butiker och mellan banker och andra aktörer i syfte att minska risknivån och kostnaderna i samband med investeringar och drift. Kanske kan kommunerna vara med på ett hörn och en given ingrediens är också att få till stånd mera långsiktiga lösningar av kontanthantering som sparbankerna idag ännu inte har aviserat att de skall upphöra med. Samverkan med ICA och kanske andra livsmedelsbutiker och lokala handlare kan vara delar av kontanthanteringens fortsatta närvaro på landsbygden.

Val av arbetsmetoder

Det här beskrivna projektet kräver en hel del intervjuer med båda företrädare för olika bankföretag, kommuner, lokala företag och en del statliga institutioner med aktuell eller tidigare verksamhet inom detta sakområde. Diverse olika dokument om den finansiella marknaden i denna typ av regioner kompletterar.

Tidplan, finansiering och kostnader

Arbetet skall sättas igång hösten 2016 och vara slutfört före midsommaren 2017 men med en omfattande delrapport redan i slutet av mars. Finansiering söks hos Region Dalarna och Region Jämtland. Sparbanksgruppen med Leksands Sparbank som ansvarig har under september 2016 beslutat att anslå 100.000 SEK i kontanter och en lika stor summa till personella insatser inom bankgruppen i syfte att analysera regelsystem och interna kalkyler m.m.

Preliminär kostnadsplan ser ut som följer:

Arvoden	250 000 SEK
Rese- och övernattningskostnader	150.000 SEK
Övriga kostnader	50 000 SEK

Medarbetare i projektet blir Fil lic Ronny Svensson – projektansvarig - och konsulten Per Fontin, Borlänge. Ytterligare någon person kan bli aktuell i vissa faser när det gäller bl.a. de norska förhållandena inom fjällregionen.

Leksand den 31.8.2016

Ronny Svensson

Bergslagsgruppen i Leksand